

OGLEDNI PRIMJERI ESEJA PROBNE DRŽAVNE MATURE IZ HRVATSKOGA JEZIKA

ESEJ 1

Tin Ujević jedan je od najznačajnijih književnika suvremene hrvatske književnosti. Javio se u književnosti 1914. godine u zajedničkoj zbirci mladih pjesnika *Hrvatska mlada lirika* koja je najavila nova pjesnička strujanja. Mnoge su njegove pjesme prožete čežnjom za apsolutnom spoznajom svijeta i života i vjerom u pjesničko stvaralaštvo. Stoga se u brojnim svojim pjesmama izravno ili neizravno pita o korijenima toga stvaralaštva. Ujević pronalazi inspiraciju u tradiciji, uspostavlja poseban suodnos sa starim piscima na tematskoj, strukturnoj i idejnoj razini te se istovremeno od njih distancira stvarajući svoj moderni izričaj.

Tradiciju kao inspiraciju u pjesmama suvremenoga pjesnika Ujevića može se pratiti na sadržajnoj i stilskoj razini u pjesmama *Naše vile* i *Oproštaj*. U pjesmi *Naše vile* prve su dvije strofe složene retorička pitanja kojima se nostalgично evocira postojanje velikih imena hrvatske književnosti s naglaskom na renesansno i barokno razdoblje. Pjesnik oživljava stare pjesnike (Džoru Držića, Šiška Menčetića, Dinka Ranjinu, Zlatarića), poznate likove stare hrvatske renesansne (Juditu) i barokne književnosti (Dubravku, Sokolicu, Sunčanicu) naglašavajući kontinuitet ženskih likova, koje naziva vilama, tj. muzama. Prisjeća se s ponosom i divljenjem i stvarnih povijesnih osoba – pjesnikinje Cvijete Zuzorić, koja je bila inspiracija mnogim hrvatskim pjesnicima, svojim suvremenima, ali i talijanskome pjesniku Tassu, nesretne Katarine Zrinski i njezine kćeri Jelene, kraljice Helene. Isprepliću se stvarne i fiktivne osobe, iz čega se može zaključiti kako su izvorišta Ujevićeva stvaralaštva i stvarna povijest i fiktivna povijest – ona književna. Sve su te vile, tj. muze danas *banice na otoku za sretnu* zajedno s onima koji pronose njihovu slavu i koje nadahnjuju. Osim toga, pjesma *Naše vile* građena je dvanaesticima, što je također poveznica s književnom renesansnom tradicijom.

I dok se s jedne strane Ujević okreće tradiciji kao nepresušnom vrelu svoje poezije progovarajući s divljenjem i nostalgijom o velikim imenima, i stvarnim pjesničkim i fiktivnim likovima, u mnogim pjesmama naglašava se namjera da se prekine veza s tradicijom. Tako u pjesmi *Oproštaj* uspostavlja poseban suodnos sa splitskim književnikom Markom Marulićem (često nazivanim utemeljiteljem hrvatske književnosti). Lirski subjekt govori lirskim „mi” u ime svoje pjesničke generacije. Neobično je i novo i to što pjesnik piše pjesmu na tri različita načina: jezikom starih pjesnika, starim jezikom u današnjoj transkripciji i suvremenim hrvatskim književnim jezikom. U pjesmi *Oproštaj* jasno se ističe da su suvremeni pjesnici veliki Marulićevi štovatelji, ali su oni svojevrsni heretici jer tu istu tradiciju negiraju jer žele poći svojim putem, brodit i svojom „plavcom”. Polaze od tradicije, ali žele kreirati nešto novo. Izborom jezičnih, stilskih i pravopisnih jedinica pjesnik upućuje na Marulića, ali zapravo piše svojom inačicom starohrvatskoga jezika i pravopisa. Intertekstualnim upućivanjem na Marulićevo stvaralaštvo naglašava se suvremeno vrijeme i pravo suvremene književne generacije da se prikloni modernim strujanjima. To je vidljivo i u strukturi – verzija pisana starim jezikom ispijevana je u formi soneta, dok je ona na suvremenom jeziku građena slobodnim stihom. Moderno i tradicionalno ujedinjuju se i u pjesmi *Notturmo*, koja je napisana u vezanom stihu i katrenima građanima pravilnim devetercima (čestim stihom hrvatske poezije), dakle strukturno je tradicionalna, ali se tematski približava modernizmu. U toj se pjesmi, u kojoj intelektualac, umjetnik u samoći umire od ljepote, isprepliću motivi patnje, samoće, ljepote i smrti, u čemu se ogleda utjecaj Baudelairea i Matoša. Ujević u toj pjesmi progovara kao modernistički pjesnik, osamljen i otuđen, ali u pjesništvu pronalazi utjehu i utočište.

Može se zaključiti da se tradicija i stvaralaštvo u Ujevićevu pjesništvu prožimaju – s jedne strane Ujević je svjestan da svakoga čovjeka i pjesnika oblikuju njegova povijest i povijest njegove književnosti, a s druge strane traži u ime svoje generacije i u svoje ime pravo

na slobodu i pravo na odmak od te tradicije naglašavajući imperativ književnoga stvaralaštva vremena u kojemu je živio, imperativ suvremenoga pjesništva 20. stoljeća – pravo na individualnu stvaralačku slobodu.

15 bodova

središnja tvrdnja: 3

argumentacija: 3

povezanost teksta: 3

upotreba rječnika: 3

pravopisna i gramatička točnost: 3

ESEJ 2

Nijedan pisac ne može pobjeći od svoje prošlosti. On uči na stvaralaštvu svojih predaka. Tin Augustin Ujević najvažniji je hrvatski pjesnik svih vremena. U njegovom se stvaralaštvu isprepliću tradicionalni i moderni elementi i o tome ću pisati u daljnjem svojem eseju. Pisao je ljubavne i misaone pjesme i pjesme u kojima razmišlja o ulozi čovjeka u svijetu i čovjeku kojega niko ne razumije.

Tradicionalno je ono iz povijesti, najviše je to vidljivo u pjesmi Oproštaj koja je napisana na dva načina: starim i novim jezikom. U prvoj se strofi govori o lađi na kojoj želi odploviti lirski subjekt. Na toj lađi nema zapovjednika. U drugoj strofi pozdravlja Marka Marulića, kojega zove i Marul i vidimo da mu se divi. Želi odploviti na toj lađi s ostalima koje naziva buntovnici. Zadnja je strofa slikovita, leprša zastava pod sunčanim nebom. Dakle, u ovim se pjesmama isprepliću tradicija i moderno po jeziku i spominjanju oca hrvatske književnosti Marka Marulića. Prva je pjesma Oproštaj pisana kao sonet, a druga kao slobodni stihovi, što je isto razlika.

S druge strane, u pjesmi Naše vile spominje jako puno imena iz hrvatske prošlosti: književne likove, povijesne osobe iz stvarnosti. S nostalgijom se pita gdje su svi oni. Vidi se da im se pjesnik divi, zaključuje da su mu one bile inspiracija, zato ih zove muze i vile, ali i tuguje što svih njih više nema. Tu se tradicionalno i moderno isprepliću po tome što su svi koje nabraja u prošlosti, a on ih se sjeća i spominje ih u svojim pjesmama.

S treće strane, u pjesmi Notturmo govori o nesretnoj ljubavi (plačimo, umrimo). Govori o osjećajima (vjeđe se pote, čelo se žari), uzbuđen je, ljubav je nesretna, ali i lijepa u svojoj nesreći. Na takav je način pisao pjesme Petrarca u humanizmu, a onda su ga oponašali i petrarkisti u renesansi. Oni su u prošlosti, a Ujević je moderan pa se i tako isprepliću.

Znači, možemo zaključiti da se u pjesništvu Tina Ujevića zbilja isprepliću elementi modernoga vremena u kojemu je živio i tradicije. Tradicija je ono što je Ujević naučio od svojih predaka i to je primijenio u svojem pjesništvu. On se sjeća osoba iz prošlosti i piše o njima, piše kao drugi pisci iz prošlosti, npr. petrarkisti, a treći je način ispreplitanja taj da piše starim jezikom, kao pisci u prošlosti, a onda da bi bilo razumljivo prevodi to na suvremeni jezik.

9 bodova

U uvodu nije jasno predstavljen pjesnik niti je odgovoreno na polazno pitanje.
Ne navode se argumenti na početku središnjih odlomaka.

središnja tvrdnja: 2

argumentacija: 1

povezanost teksta: 2

upotreba rječnika: 2

pravopisna i gramatička točnost: 2

ESEJ 3

Veliki hrvatski pjesnik Tin Ujević javio se u književnosti 1914. godine i pisao je sve do svoje smrti 1955. godine. Za života je objavio nekoliko zbirka pjesama među kojima su npr. *Lelek sebra*, *Kolajna* i *Auto na korzu*. U mnogim je svojim pjesmama spajao moderne i tradicionalne pjesme, koristeći povijest i povijesne i književne likove kao inspiraciju i teme za svoje pjesme (*Naše vile*), eksperimentirajući starim pravopisom i jezikom (*Oproštaj*) ili oponašajući stil pjesama pjesnika iz povijesti, npr. petrarkista (*Notturmo*), a izraz je u svim tim pjesmama moderan.

U prvim je svojim pjesmama zapitan nad smislom čovjekova postojanja, često se obraća Bogu u biblijskome stilu, što je također poveznica s tradicijom i tradicionalnom biblijskom književnošću i biblijskim stilom (npr. pjesma *Svakidašnja jadikovka*). Budući da je za života mnogo putovao, česti su motivi putovanja, ceste, plovidbe. U nekima od njih, npr. u pjesmi *Odlazak* nostalgично se prisjeća rodnoga kraja, koji doživljava svim osjetilima (miris kalopera, malena mjesta). Želi tamo putovati, vratiti se prirodi i poznatim lokalitetima (*Brač*, *Imotski*). Motiv putovanja, plovidbe, naglašen je u pjesmi *Oproštaj*. Hrvatski su petrarkisti, npr. Mavro Vetranović, pjevali o putovanju plavcom, zapravo govoreći o životnome putovanju. Tako je i putovanje Ujevićevom plavcom alegorijsko – plovidba je to nove pjesničke generacije koja kreće novim putem.

U pjesmama iz zbirke *Kolajna* Ujević traži savršenu, idealnu ženu, ali je ne pronalazi. Traži je kako bi mu ona bila inspiracija, utjeha i ljubav, smisao i razlog života. Ta žena ne uzvraća ljubav ili je uzvraća kratko (kao u pjesmi *Notturmo*). Ujević se pjesmama obraćao mnogim ženama u svojem životu. Neke su bile književni likovi, neke kraljice. On ih je nazivao muzama i vilama, kao u pjesmi *Naše vile*. To su npr. *Judita*, *Dubravka*, *Cvijeta*, kraljica *Jelena*. Govori retoričkim pitanjima kako su one sad samo prošlost, ali žive u njegovim pjesmama, potiču ga na stvaralaštvo i rastužuju ga.

Stremio je u svojim pjesmama i svemirskim visinama, dizanju uvis, izdvajanju iz kolektiva i iz mase (*Visoki jablani*). Izdvojeni su pojedinci često tada usamljeni i neshvaćeni, što je česta tema tadašnje poezije (npr. *Cesarić*, *Oblak*), a često su to pjesnici. U Ujevićevoj je poeziji čest motiv zvijezda, kao i kod Antuna Branka Šimića.

S obzirom na sve navedeno može se zaključiti da je Tin Ujević veliko ime hrvatske poezije. Spaja i isprepliće moderne i tradicionalne elemente u svojim pjesmama, prisjeća se starih pjesnika i staroga jezika, ali stalno poput usamljenog pojedinca 20. st. i neshvaćenoga pjesnika stoji izdvojen poput jablana među ljudima.

11 bodova

Nedostaje stilsko analiza polaznih tekstova. U prvome se i trećemu odlomku razrade udaljava od središnje tvrdnje.

središnja tvrdnja: 2

argumentacija: 1

povezanost teksta: 2

upotreba rječnika: 3

pravopisna i gramatička točnost: 3

ESEJ 4

Tin Ujević je napisao sljedeće zbirke pjesama: Lelek srebra, Kolajna, Žedan kamen na studencu, Ojađeno zvono i Auto na korzu. Te zbirke eseja Ljudi za vratima gostionice i Skalpel kaosa. Bio je bohem i svjecki putnik. Bio je u Beogradu i Parizu i općenito je mnogo putovao i prevodio s Francuskog jezika. Rođen je krajem 19. stoljeća u malom mjestu Vrgorac, školovao se u Imotskom, Splitu i Rimu. Čitali smo njegovu pjesmu Svakdašnja jadikovka u kojoj se obraća Bogu i moli ga kao njegov sin za pomoć jer gazi po ovome svijetu po trnju i kamenju, a pomoći nema i nema. U pjesmi Visoki jablani uspoređuje jablane koji se penju visinama, baš kao i neki ljudi, npr. pjesnici. Odgovor na polazno pitanje je da je Tin Ujević moderni pjesnik, ali je izašao iz povijesti i davnine koju poštiva i u ovom ću eseju pisati o njegovim pjesmama koje su nam zadatak za esej.

Dobili smo tri pjesme: Naše vile, Notturmo i dvije pjesme Oproštaja. Najviše mi se sviđa Naše vile jer ima puno retoričkih pitanja i nabrajaju se hrvatske vile. Svima im se Ujević divi i zove ih muzama jer su mu inspiracija za pisanje. U pjesmi Oproštaj spominje oca hrvatske književnosti Marka Marulića u trećoj strofi i pozdravlja buntovnika Marula u četvrtoj. Pjesma Notturmo govori o ljubavi, strasti, patnji i umiranju. Ako pogledamo stil, najjednostavnija je pjesma o noćnoj ljubavi, dok su su Oproštaj i Naše vile prepune nepoznatih riječi što ih čini nejasnima i nerazumljivim. Pjesma Naše vile ima 3 kitice po osam stihova, a druge dvije imaju 2 kitice po četiri stiha i jedna još 2 po tri stiha što se zove sonet. U pjesmi Notturmo je anafora, ponavlja se noćas se, noćas se. Najvažnije su metafore: nimfe i melem iz prve pjesme, zublja u drugoj, a u trećoj ih nema. Poredbe su: bijele poput krina, kao biser rane rose, a epiteti: ljubavnike sjetne, melem, blijedi mjeseci, sunčano nebo. Sve to lijepo i neopisivo ukrasuje pjesme i čini ih posebnima te tjera uvijek na ponovo čitanje i razmišljanje.

Nakon što sam sadržajno i stilski analizirao pjesme prelazim na književnopovijesni kontekst u kojem je Ujević stvarao. S njim su usporedno pisali veliki pjesnici Dobriša Cesarić i Dragutin Tadijanović, koji je živio najduže od svih pjesnika, više od sto godina, a bio je iz Rastuša u Slavoniji. Najpoznatija je Cesarićeva pjesma Voćka poslije kiše, a Tadijanovićeva Da sam ja učiteljica. Tu spada i Miroslav Krleža (U agoniji, Leda, Gospoda Glembajevi), a još i puno drugih pjesnika i drukčijih pisaca. Snjima je Ujević pisao, a svi su pisali o teškim temama suvremenih ljudi, o otuđenju i samoći kao Ujević u gore spomenutoj Svakdašnjoj jadikovki.

Najvažnije što mogu napisati o Ujeviću u zaključku je to da je bio, iako je pio po krčmama, veliki pjesnik, što argumentiram zato jer je izabran za maturu, možda ne svima razumljiv, ali poseban i zbilja bi ga se moglo preporučiti svakome za čitati.

Dotaknuta je sadržajna i stilaska analiza polaznih pjesama. Podatci izneseni u eseju nisu pogrešni, ali argumentacija je površna te se tekst u nekim dijelovima udaljava od središnje tvrdnje. Tekst je nepovezan i nije pisan objektivnim stilom.

središnja tvrdnja: 1

argumentacija: 1

povezanost teksta: 0

upotreba rječnika: 1

pravopisna i gramatička točnost: 1

ESEJ 5

Tin Ujević se zapravo zvao Augustin Tin Ujević i stvarao je u avangardi kamo spadaju futurizam, ekspresionizam, dadaizam i ostali izmi, npr. ekspresionizam. Bio je u prvom svjetskom ratu i pobjegao u Makedoniju pa je dobio tuberkolozu. Kad se vratio napisao je Oproštaj, ali i Naše vile i Notturmo. O njima ću pisati u polaznom pitanju. Kad su nastale? O čemu govore? Kome ih upućuje? Nije lako na to odgovoriti ali eto pokušaj će biti u eseju.

U prvoj se pjesmi pita gdje su mu dragane, tj ljubavnice, a to su Cvijeta, Dubravka, Judita, ali i vile od Gjore, Šiška, dva Dinka i Tassa. Svi su se oni jako voljeli. U drugoj pjesmi koje se događa u noći piše da mu se čelo žari i da će umrijeti od ljepote, vjerojatno od ljubavi. Ali onda pjesmu završava s motivima plača i umiranja što ju čini tragičnom. U pjesmi Oproštaj piše na dva načina: starinski i moderni. Zamišlja da plovi s Markom Marulićem, a onda ga pozdravlja jer je on mrtav. Vidi se da je prva pjesma nastala u prošlosti, a druga u sadašnjosti jer je prva itekako ne razumljiva i ne sigurna u značenje. U pjesmama baš nema uočljivijih stilskih sredstava pa se na tome neću zadržavati.

Prelazim na odgovore na polazno pitanje. Što mladom čovjeku koji je učenik znači nešto iz prošlosti? Znači mu ako razumije, a ako ne onda mu je samo muka i dugo se muči da bi razumio nešto tako dubokoumno. Ne znam da li je Tin Ujević još živ da ga stavim u književnopovijesni kontekst ali bi ga željela pitati o čemu bi danas pisao da bude i tradicionalan i moderan. Ne bi samo nas smjeli pitati o njima piscima nego bi i mi nje pitali ko su i što su i zašto su pisali. Ja priznam da nikad nisam uspjela napisati pjesmu ali ko zna, život je dug i nepredviđen i ko zna što nas čeka iza ugla, kakvo nam život iznenađenje sprema.

Zato iskoristimo svaki dan, živimo punim plućima kao da nam je posljednji, plovimo kao Marulić u luci, pod sunčanim nebom, budimo buntovnici. Moramo probati i čitati jer ako čitamo svaćat ćemo više i više i možda jednoga dana uspijemo napisati bolje i ljepše nego što smo pisali do sada.

Na kraju hvala Ujeviću za ove lijepe pjesme i još lijepše koje ima a nismo stigli pročitati. Mi maturanti imamo puno obaveza i naj važnije nam je imati dosta riječi i proći maturu, a pogotovo baš sad kad ima i prag.

Neispunjen zadatak. Školski esej nema razrađenu središnju tvrdnju. Argumentacija je izostala.

središnja tvrdnja: 0

argumentacija: 0

povezanost teksta: 0

upotreba rječnika: 0

pravopisna i gramatička točnost: 0